

מזוז והאזרחים הערבים

חנין נעאמנה¹

אנשי ציבור רבים שיבחו את היועץ המשפטי לממשלה היוצא, מני מזוז, וקבעו שהוא חיזק את עקרון שלטון החוק. מזוז עצמו תיאר את תקופת כהונתו כ"תור הזהב" ביחסים שבין משטרת ישראל למערכת התביעה הכללית. השופט בדימוס מישאל חשין, סיכם ואמר כי מזוז הוכיח שאין אדם חסין מדין בישראל. ואולם, דברי השבח וגם הביקורת התעלמו מיחסו של מזוז אל האזרחים הערבים.

רק לפני ימים מעטים אושר בכנסת החוק, המעניק חנינה גורפת לעבריינים שהואשמו במחאה בלתי חוקית נגד ההתנתקות מעזה, שנחקק על רקע תמיכתו הנמשכת של מזוז במדיניות החנינות למתנגדי ההתנתקות.² ואולם, ובמהלך "עופרת יצוקה", יצאו רבים מהאזרחים הערבים למחות ולהפגין כנגד המתקפה, ועל אף שלא דובר על הפרת "סדר ציבורי", התביעה בגיבוי של מזוז, לא היססה לעצור ולהגיש מיידית כתבי אישום באופן שיטתי כנגד עשרות מפגינים כמחציתם הינם קטינים. רוב הנאשמים נעצרו עד תום הליכים.³ אחד הכשלונות החמורים ביותר של מזוז הינו החלטתו לסגור את תיקי החקירה נגד כל החשודים במעורבות בהרג שלושה עשר הצעירים הערבים באוקטובר 2000. בסיכום החלטתו זו כתב מזוז: "אכן, התוצאה שלפיה נהרגו באירועים אלה 13 אנשים, היא תוצאה קשה ומטרידה. ועם זאת, המשפט הפלילי הוא אחד, ויש לו כללים נוקשים באשר לאחריות פלילית והעמדה לדין".⁴ אלא שמזוז עצמו הוכיח במעשיו שאין אלה פני הדברים וכי בישראל אין דין פלילי אחד ואחיד אלא שניים: המסלול היהודי והמסלול הערבי. במחאה על החלטת מזוז התקיימה תהלוכת המונים בפברואר 2008 בעיר סחנין, ההפגנה הגדולה ביותר של הערבים בישראל מאז יום האדמה ב-1976, בה השתתפו עשרות אלפי אזרחים ערבים מכל רחבי הארץ במחאה על סגירת תיקי אוקטובר ובדרישה להפסקת המדיניות המפלה של רשויות אכיפת החוק.

דו"ח ועדת אור שחקרה את אירועי אוקטובר 2000 הצביע על השוטרים והממונים עליהם כאחראים לביצוע ירי לא מוצדק ובניגוד להוראות פתיחה באש שגרם להרג ולפציעה של אזרחים רבים. כך גם באשר לשימוש בצלפים לפיזור הפגנות שהיה בניגוד לדין. למרות שוועדת אור נקבה בשמותיהם של רבים מהשוטרים שהיו מעורבים בירי, מזוז קבע שאין מספיק ראיות להעמדה לדין של אף לא אחד מהשוטרים ולא פעל להעמיד מי מהם לדין משמעתי. מזוז אף הגן בבג"ץ על החלטתו של השר לביטחון פנים לקדם בדרגה את תנ"צ בנצי סאו – בניגוד להמלצת ועדת אור, שקבעה את אחריותו כמפקד גזרת ואדי עארה ומעורבותו בהפעלת הצלפים וארועי ההרג והורתה על אי קידומו למשך ארבע שנים. בג"ץ דחה את עמדת מזוז.⁵

¹ הכותבת היא עורכת דין בעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

² חוק הפסקת הליכים ומחיקת רישומים בעניין תכנית ההתנתקות, התש"ע-2010

³ ראו דו"ח "מחאה אסורה" – עדאלה: <http://www.adalah.org/features/prisoners/protestors%20report.pdf>

⁴ החלטת מזוז מאוגוסט 2008, ראו: <http://adalah.org/heb/october2000.php>

⁵ בג"צ 4585/06 ועד משפחות הרוגי אוקטובר 2000 נ' השר לביטחון פנים, (לא פורסם, ניתן ביום 24.10.06)

מזוז התייצב בבג"ץ והגן ללא הסתייגות על ההחלטות המפלגות והגזעניות שקיבלו הממשלה ושריה נגד האוכלוסייה הערבית בישראל. גם כשבג"ץ קבע שהחלטה מסוימת נגועה באפליה המחייבת תיקון, מזוז לא דאג שהרשויות יקיימו את פסקי הדין ואף הגן על מחדליהן. דוגמה לכך היא אי שום החלטת בג"ץ משנת 2006 שפסקה, כי הכללתם של ארבעה כפרים ערביים בלבד ברשימת 550 היישובים המסווגים כאזור עדיפות לאומית א', מצביעה על כך שמדיניות הממשלה בתחום זה נגועה באפליה קיצונית ודינה להתבטל בתוך שנה. מזוז הגן בפני בג"ץ על אי שום פסק הדין, שלא קוים עד עצם היום הזה.⁶

פגם חמור נוסף בתפקודו של מזוז הינו עמדתו באשר לחוק האוסר על איחוד משפחות, אשר הוראותיו הגזעניות, כמו גם הרטוריקה בה השתמשו נציגי מזוז שהגנו על חקיקתו בפני בג"ץ היו לאומניות וקיצוניות ביותר. הן התייחסו לכל העם הפלסטיני כאויב, לכל פלסטיני כטרוריסט בפוטנציה ולמצב כמלחמה של עם מול עם.⁷ לא מקרה הוא שבתקופת מזוז נחקק המספר הגדול של חוקים מפלים נגד האזרחים הערבים מאז שנות החמישים.

במדינות דמוקרטיות נבחן עקרון השוויון בפני החוק לפי עמדת רשויות אכיפת החוק כלפי המיעוט וההגנה על זכויותיו החוקתיות. רשויות האכיפה בראשות מזוז קידמו את אפליית האזרחים הערבים בישראל ובכך רמסו ביתר שאת את עקרון שלטון החוק.

⁶ בג"ץ 11163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני ערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל (לא פורסם, ניתן ביום 23.11.08)

⁷ בג"ץ 7052/03 עדאלה נ' שר הפנים (לא פורסם ניתן ביום 14.5.06)